

Erzincan İlinde Organik Sebzeçiliğin Mevcut Durumu, Potansiyeli ve Geliştirme Önerileri

Derleme/Review

Halil İbrahim ÖZTÜRK¹ Atilla DURSUN²

¹Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

²Erzurum Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü

*sorumlu yazar: hiozturk@erzincan.edu.tr

Yayın Bilgisi

Geliş Tarihi:

Revizyon Tarihi:

Kabul Tarihi:

Anahtar Kelimeler

Erzincan, Mikroklima, Organik tarım,
Sebze

Keywords

Erzincan, Microclimate, Organic
agriculture, Vegetable

Özet

Ülkemizde insan beslenmesinde tahıllardan sonra en önemli ürün grubunu sebzeler oluşturmaktadır. Sebze tarımı birim alandan yüksek verim ve gelir sağlamasından dolayı, üreticiler için önemli bir tarım alanıdır. Son yıllarda, insanların sağlıklı beslenmek için organik tarım ürünlerine olan talebi artış göstermiştir. Buna paralel olarak, organik sebzelere olan talebinde giderek artması ile tüm organik ürünlerin içerisinde sebze üretiminin payı da artmıştır. Ancak, organik sebze türleri ve bunların üretim miktarları farklı ekolojilere sahip bölgeler ve hatta il bazında farklılık göstermektedir. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinde bulunan Erzincan ili de bulunduğu bölgede mikro klima özellik göstermekte, bu özelliği de sebze tarımının ilde yoğunlaşmasına imkân sağlamaktadır. Bölgede bulunan diğer illerde daha çok serin iklim sebze tarımı yapılırken, Erzincan'da ise sıcak iklim sebze türlerinin üretimi daha yaygındır. İlde kimyasal gübre tüketiminin ise ülke ortalamasının altında olması organik bitkisel üretim için önemli bir avantaj sağlamaktadır. Ancak, ilde organik sebzeçilikle ilgili çok az veri bulunmaktadır. İlde gerek sıcak iklim gerekse serin iklim sebze türleri üretim potansiyelinin artırılması, ilin bölgede sebze tarımında ön plana çıkması ve özellikle sebze tarımında organik yetiştiriciliğin teşvikin edilmesi yöre çiftçisi için alternatif bir gelir kaynağı sağlanması açısından önem teşkil etmektedir.

Current Situation, Potential and Development Suggestions of Organic Vegetable Growing in Erzincan Province

Abstract

Vegetables constitute the most important product group after cereals in human nutrition in our country. Vegetable farming is an important agricultural area for producers because it provides high yield and income from the unit area. In recent years, people's demand for organic agricultural products for a healthy diet has increased. In parallel with this, the share of vegetable production among all organic products has increased with the increasing demand for organic vegetables. However, organic vegetable types and their production amounts vary between regions with different ecologies and even provinces. The province of Erzincan, located in the Northeastern Anatolia Region, also has a microclimate feature in the region, and this feature allows the concentration of vegetable agriculture in the province. In other provinces in the region, mostly cool climate vegetables are grown, while in Erzincan, the production of hot climate vegetables is more common. The fact that the consumption of chemical fertilizers in the province is below the country average provides an important advantage for organic plant production. However, there is very little data on organic vegetable growing in the province. It is important to increase the production potential of both hot and cool climate vegetable types in the province, to come to the fore in vegetable agriculture in the region, and to encourage organic cultivation, especially in vegetable agriculture, in terms of providing an alternative income source for the local farmers.

1. GİRİŞ

Dünyada nüfus artışıyla birlikte gıda ihtiyacında da her geçen yıl artış olmaktadır. Gıda ihtiyacını karşılamak için ise birim alandan daha fazla verim alınması kaçınılmaz olmuştur. Bu nedenle bitkisel üretimde verim artışı sağlamak için farklı nitelikte girdiler tercih edilmektedir. Bu girdilerin başında kimyasal gübre ve pestisitler gelmektedir. Özellikle bu tip kimyasal girdilerin fazla ve bilinçsiz kullanımıyla ekolojik denge bozulmakta ve aynı zamanda bu tip kimyasallar insan ve hayvan sağlığı içinde büyük tehdit oluşturmaktadır (Kırımhan, 2005; Dalbeyler ve Işın, 2017). Tarımsal üretimde verim artırmaya yönelik bu tip uygulamaların doğal dengeyi ve insan sağlığını sürekli bozmasından dolayı dünya ülkeleri organik tarım gibi çevreyle dost üretim sistemlerine yönelmeye başlamışlardır. Türkiye bölgelere göre değişmekle birlikte kimyasallarla ya çok az miktarda ya da hiç bulaşmamış toprakları sayesinde organik ve doğru tarım yöntemleriyle yetiştiricilikte avantajlı bir konuma sahiptir (Yanmaz ve ark., 2015). Türkiye’de yer alan Kuzeydoğu Anadolu tarım bölgesi, gerek doğal yapısının fazla bozulmamış olması gerekse de topraklarında çok fazla kimyasal girdi kullanılmamış olması sebebiyle organik tarım için önemli bir konuma sahiptir (Dursun ve Ekinci, 2010). Kuzeydoğu Anadolu tarım bölgesinde yer alan Erzincan ilinin mikroklima özelliğe sahip olması, ilde çeşitli meyve ve sebze türlerinin yetiştiriciliği için önem arz etmektedir. Son yıllarda organik sebze üretim ve tüketimi artışlar göstermiştir. İlk zamanlarda sadece belirli bölge ve illerde sınırlı sayı ve türde yapılan organik sebze yetiştiriciliği zaman içerisinde tüm bölgelere yayılmıştır. Son yıllardaki bu üretim faaliyetlerinin ülke geneline yayılması; bu dönemin, ülkemizdeki organik sebze üretim faaliyetlerinin gelişimini göstermektedir (Sivritepe ve Teoman, 2014). Erzincan ilinde bulunan 1. ve 2. sınıf arazi grubu sebze tarımı için son derece ideal arazi sınıfları olup, bu arazilerin, sulu tarıma ayrılması ile sebze yetiştiriciliği yönünden değerlendirilmesi, ayrıca organik sebze yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi ve bu konuda yöredeki çiftçilere verilecek eğitimlerle ilde sebze ve organik sebze tarımının gelişmesi bakımından önem arz etmektedir.

2. İLİN ÖZELLİKLERİ

Erzincan ili, Doğu Anadolu Bölgesi’nde 39 02'- 40 05' kuzey enlemleri ile 38 16'- 40 45' doğu boylamları arasında yer almaktadır. Karasal iklim özelliğine sahip olan il, bölgedeki en ılıman iklim özelliğine sahip iller arasında yer almaktadır. İl ekonomisinin büyük kısmını tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Tarımsal üretim bakımından ildeki hava basınç farklılıkları ve topoğrafik yapı (ova kısımları ile yamaç ve yüksek kesimler arasında önemli derecede farklılıklar) gibi etmenlerden kaynaklı farklılıklar oluşmaktadır. Yüksek ve dağlık bölgelerde daha çok hayvansal üretim faaliyetleri yoğunlukta iken, Erzincan

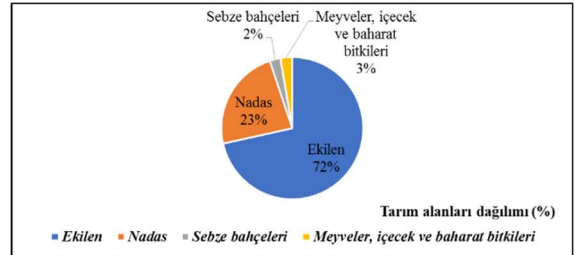
ovasının batı kesimleri ile Üzümlü ilçesinde ise ağırlıklı olarak sebze, meyve ve bağ tarımı yoğunluk kazanmıştır (Karadeniz ve Altınbilek, 2018).

2.2. İlde Sebze Üretiminin Genel Durumu

İlin toplam tarım alanı 1 258 987 dekar olup bu alanların yaklaşık % 2,46’sını (31 040 da) sebze üretim alanları oluşturmaktadır. Bununla birlikte bu alanların 33 834 dekarında meyve yetiştiriciliği yapılmakla birlikte toplam alanın geri kalan kısmı tahıl, diğer bitkisel ürünler, tarıma elverişli olup kullanılmayan arazi ve nadas alanlardan oluşmaktadır (TÜİK, 2020; Çizelge 1; Şekil 1). İlde bulunan sebze üretim alanlarında ortalama 145 036 ton sebze üretimi yapılmaktadır (Çizelge 2). Bu üretimin ise büyük kısmını meyvesi yenen sebze türleri (143 121 ton) meydana getirmektedir. Meyvesi yenen sebzelerin üretiminde ise en büyük pay 90 259 ton ile domatese aittir. Domatesten sonra meyvesi yenen türler içerisinde en fazla üretimi yapılan türler ise sırasıyla; hıyar (16 431 ton), karpuz (13 793 ton), dolmalık ve sivri biber (6 810 ton), kavun (4 717 ton), barbunya ve taze fasulye (3 612 ton) türleridir (Çizelge 3).

Çizelge 1. Erzincan ili tarımsal arazi varlığı (TÜİK, 2020)

	Alan (dekar)
Toplam	1 258 987
Ekilen	898 534
Nadas	292 756
Sebze bahçeleri	31 040
Meyve, içecek ve baharat bitkileri	36 657
Tarıma elverişli olup kullanılmayan arazi	726 813

Şekil 1. Erzincan tarım alanlarının oransal dağılımı (%)

Erzincan’da sebze alanları dikkate alındığında üretim alanlarının büyük çoğunluğunun Merkez ilçede (26 609 da) yer aldığı görülmektedir. Bunun yanında Üzümlü (4 738 da) başta olmak üzere Kemah (1 154 da) ve Kemaliye (857 da) ilçeleri de üretim alanı yönünden önemli potansiyele sahiptir (Çizelge 4). Özellikle üretim alanlarının daha fazla yoğunlaştığı Merkez ve Üzümlü ilçesinde üretimi yapılan sebzelerin tamamına yakını meyvesi tüketilen türlerden oluşmaktadır. Bu türler içerisinde ise en fazla yetiştirilen tür domates olup bu türü sırası ile biber, karpuz, hıyar ve kavun türleri izlemektedir. Diğer ilçelerden biri olan Kemah’ta ise domates, hıyar, kuru soğan, kabak (sakız ve balkabağı), karpuz, kavun gibi

türler diğer türlere göre daha fazla yetiştirilmektedir. Kemaliye ilçesine genel olarak bakıldığında domates başta olmak üzere biber, hıyar, karpuz ve kavun gibi türleri sebze üretiminde ağırlıklı olarak

yetiştirilmektedir. Üretimi yapılan sıcak iklim sebze türlerinin büyük çoğunluğu Merkez ilçe, ilin güney kesimleri ile Üzümlü ilçesinde bulunmaktadır.

Çizelge 2. Türkiye ve Erzincan ili sebze üretim alan ve miktarları (TÜİK, 2020)

	Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Yumru ve Kök Sebze Üretim Miktarı (ton)	Meyvesi Yenen Sebze Üretim Miktarı (ton)	Başka Yerde Sınıflandırılmamış Diğer Sebze Türleri Üretim Miktarı (ton)
Türkiye	8 477 592	31 089 644	3 621 082	25 362 314	2 106 248
Erzincan	31 040	145 036	719	143 121	1 196

Çizelge 3. Erzincan ili sebze ürün grubu ve tür bazında üretim miktarları (TÜİK, 2020)

Yumru ve kök sebzeler		Meyvesi için yetiştirilen sebzeler		Diğer sebzeler	
Sebze Türü	Üretim (ton)	Sebze Türü	Üretim (ton)	Sebze Türü	Üretim (ton)
Taze Soğan	522	Domates	90 259	Lahana (Beyaz)	904
Kuru Soğan	184	Hıyar	16 431	Marul (Kıvrıcık)	44
Turp	13	Dolmalık Biber	2 875	Marul (Göbekli)	69
		Sivri Biber	6 141	Ispanak	10
		Bamya	16	Maydanoz	152
		Patlıcan	294	Nane	17
		Sakız Kabağı	993		
		Balkabağı	342		
		Çerezlik Kabak	21		
		Taze Fasulye	2 289		
		Taze Barbunya	781		
		Kavun	4 636		
		Karpuz	18 043		
Toplam	719	Toplam	143 121	Toplam	1 196

Çizelge 4. Erzincan merkez ve ilçelerine ait sebze üretim alanları (TÜİK, 2020)

	Sebze Üretim Alanı (da)
Merkez	22812
Üzümlü	4738
Kemah	1154
Kemaliye	857
Tercan	712
İliç	405
Çayırlı	267
Refahiye	95
TOPLAM	31 040

2.2.Erzincan ilinin bitkisel organik tarım durumu

Gerek bölgede mikroklima özelliğe sahip olması gerekse de çok fazla bozulmayan topraklarında organik tarımsal ürün üretimi ve bu ürünlerin pazarının sağlanması bakımından yöre çiftçisinin çalışmaları mevcuttur. Son verilere göre ilde yaklaşık olarak 206 çiftçi organik üretim gerçekleştirmiştir. Bununla birlikte organik tarıma geçiş sürecinde yetiştiricilik faaliyeti gerçekleştiren 87 çiftçi bulunmaktadır. İlde 2 736 hektar alanda 6 188 ton organik üretim gerçekleştirilmiştir. Organik tarım faaliyetlerinin teşvik edilmesi için gerçekleştirilen

girişimlere istinaden son verilere göre geçiş sürecince 880 hektar alanda ortalama 2 105 ton organik ürün üretilmiştir (Çizelge 5).

Çizelge 5. Erzincan ilinin organik tarım durumu (TOB, 2019)

	Çiftçi Sayısı	Geçiş Süreci		Çiftçi Sayısı	Organik Tarım	
		Üretim Alanı (ha)	Üretim (ton)		Üretim Alanı (ha)	Üretim (ton)
Türkiye	20 763	159 796	655 930	45 991	338 977	1 627 106
Erzincan	30	517	1 859	199	2 410	8 531

3.ERZİNCAN İLİ ORGANİK SEBZECİLİĞİ VE GELİŞTİRME ÖNERİLERİ

Erzincan geneli tarım arazi varlığı toplam 125 898 hektar olup, bu arazilerin yaklaşık olarak %17'si işlenmektedir. İl yüzölçümü oransal olarak yaklaşık %0,31'lik oran ile 1. sınıf arazilerden, %2,8'lik oranla 2. sınıf arazilerden ve yaklaşık %5'lik oranla da 3. sınıf arazilerden oluşmaktadır. 1. 2. ve 3. sınıf araziler kuru ve sulu tarım veya çayır arazisi olarak kullanılmaktadır. Özellikle 1. ve 2. sınıf araziler sebze tarımı faaliyetlerinin yapılabileceği en uygun arazi sınıfları olarak nitelendirilmektedir. Bu arazilerin, sulu tarım ile özellikle birim alandan gerek yüksek verim gerekse yüksek kazanç getirmesinden dolayı sebze yetiştiriciliği yönünden ve bunun da organik tarım faaliyetleri kapsamında yapılması ile ildeki çiftçiler gerek alternatif bir üretim gerçekleştirecek gerekse de kazançlarını artırmaklardır. İlde organik sebze üretiminde fasulye, biber ve domates üretim miktarları dışında veri bulunmamaktadır (Çizelge 6). Bu durum ise üretimin organik tarım faaliyetleri ile ilgili bir kuruluşun denetiminde yapılamaması ve üretim kayıtlarının tutulmamasından ileri gelmektedir.

Çizelge 6. Erzincan ili organik sebze üretim miktarları (TOB, 2018)

Tür	Üretim (ton)
Fasulye	13,2
Biber	0,9
Domates	0,3
Toplam	14,4

İlde oransal olarak kimyasal gübre tüketim ve kullanımı ülke ortalamasından oldukça düşük seviyelerdedir (Çizelge 7). Kimyasal gübre tüketiminin bu şekilde düşük olması ildeki tarım topraklarının organik tarım açısından değerli olduğunu göstermekte ve bundan dolayı organik üretim açısından önemli bir avantaj sağlamaktadır. Erzincan ilinde sebze üretiminin birçoğunu domates, karpuz, hıyar, kavun, biber, fasulye gibi sıcak iklim sebze türleri oluşturmaktadır. Bunun yanında serin iklim sebze türlerinin yetiştiriciliği de sınırlı miktarlarda yapılmaktadır. Gerek sıcak iklim gerekse serin iklim sebze türleri gibi bir çok türün yetiştiriciliğinin yapılabildiği ekolojiye sahip olan ilde, özellikle bir organik tarım kuruluşunun öncülüğünde ve devlet desteği ile yöre çiftçisine organik üretimin esasları ve avantajları ile ilgili gerekli eğitimlerin verilmesi ile

birlikte organik sebze üretimi sağlanabilir. Özellikle ilde son yıllarda örtüaltı sebze üretim faaliyetleri artış göstermektedir. Örtüaltı üretiminin de açık alanlarda yapılan yetiştiricilikte olduğu gibi organik üretim esasları doğrultusunda yapılması teşvik edilmelidir. Yapılacak bu tür alternatif üretim yöntemleri ile ildeki tarım alanlarının uygun bir şekilde değerlendirilmesi ve bunun sonucunda gerek çiftçi gerekse ilde alternatif ek bir kazanç alanı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çizelge 7. Kimyasal gübre kullanımı (ton) (ÇBS, 2018)

	Azot (N)	Fosfor (P)	Potasyum (K)	Toplam
Türkiye	8010324	3924248	233000	13925488
Erzincan	18774	10580	639	29993

4.SONUÇ ve ÖNERİLER

Erzincan ilinde işlenen tarım topraklarının % 43'ü tarla olarak kullanılırken % 40'ı da tarıma elverişli topraklar olmasına rağmen kullanılmamaktadır. Bu durum var olan tarım arazisi potansiyelinin etkin bir şekilde kullanılmadığının önemli bir göstergesidir (Polat ve Yalçın, 2020). Özellikle Erzincan ili gibi doğal yapısı itibariyle çok fazla kimyasal girdi kullanılmayan bu tip arazilerde yapılacak olan organik üretim ile ülkemizin organik tarım üretim potansiyeline önemli katkılar sağlanabilir. Özellikle bu tip bölgelerde nüfusunun büyük çoğunluğunun geçim kaynağını oluşturan tarımsal üretimde organik üretim esaslarının getirilmesi, yöre çiftçisine konunun öneminin anlatılması ve bu doğrultuda gerekli eğitimlerin verilmesiyle Erzincan ili organik tarım gerçekleştiren illerden biri olarak gelir kaynağını da artırmış olacaktır. İl genelinde yoğun olarak yapılan sebze yetiştiriciliğinin daha çok geliştirilmesi ile il toprakları daha iyi değerlendirilebilir. Özellikle Erzincan iklimine elverişli sıcak iklim sebze türlerinin gerek açık alanda gerekse örtüaltında yetiştiriciliğine ağırlık verilerek il sebze potansiyeli artırılabilir. Aynı zamanda organik tarım açısından önemli olan ve ekonomik getirisi yüksek olan taze fasulye gibi baklagil grubu sebze türlerinin de üretimine ağırlık verilmesinin son derece faydalı olabileceği düşünülmektedir. Bu amaçla, yanlış kullanıma bağlı olarak kirlenebilen ve verimliliğini kaybedebilecek il toprak yapısı ile ilgili bir planlama yapılarak sulu tarıma uygun ve elverişli olan alanlarda sebze tarımının teşvik edilmesi önem arz etmektedir. Yapılacak olan bu sebze tarımının ise konu ile ilgili bir

kontrol ve sertifikasyon kuruluğu denetimi ve eğitmenliği ile organik tarım uygulama esasları doğrultusunda yapılması sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- ÇSB,2018. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. <https://ced.csb.gov.tr/2018-yili-il-cevre-durum-raporlari-i-91886>: (Erişim tarihi:21.01.2021).
- Dalbeyler, D., Işın, F. 2017. Türkiye'de organik tarım ve geleceği. *Turkish Journal of Agricultural Economics*, 23(2).
- Dursun, A, Ekinci, M. 2010. Erzurum ilinin organik sebzeçilik bakımından önemi ve potansiyeli. *Türkiye IV. Organik tarım sempozyumu*, 28 Haziran- 1 Temmuz 2010, Erzurum.
- Karadeniz, V., Altınbilek, M. S., 2018. Erzincan ilinin topoğrafik analizi ve idari sınırlar ilişkisi, bazı sorunlar. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1): 283-304.
- Kırımhan, S., 2005. *Organik Tarım Sistemleri ve Çevre*. Turhan Kitabevi, Ankara, 350.
- TOB, 2018. Tarım ve Orman Bakanlığı. <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Organik-Tarim/Istatistikler>: (Erişim tarihi:21.01.2021).
- TOB, 2019. Tarım ve Orman Bakanlığı. <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Organik-Tarim/Istatistikler>: (Erişim tarihi:21.01.2021).
- TUİK,2020. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr>: (Erişim tarihi:21.01.2021).
- Yanmaz, R., Duman, İ., Yaralı, F., Demir, K., Sarıkamış, G., Sarı, Sarı, N., Kaymak, H. K., Akan, S., Özalp, R., 2015. Sebze üretiminde değişimler ve yeni arayışlar. *Türkiye Ziraat Mühendisliđi VIII. Teknik Kongresi. Bildiriler kitabı-1: 12-16 Ocak 2015, Ankara, s 579-605*.
- Sivritepe, H. Ö., 2014. Teoman, S. Türkiye'de organik sebze üretimi. *Bursa Tarım Kongresi, 16-18 Ekim 2014 – Bursa, s 137-148*.
- Polat, P., Yalçın, F., 2018. Erzincan ili arazi kullanımının (2000-2018 yılları arası) corine sistemi ile değerlendirilmesi. *Doğu Cođrafya Dergisi*, 25(44), 125-150.